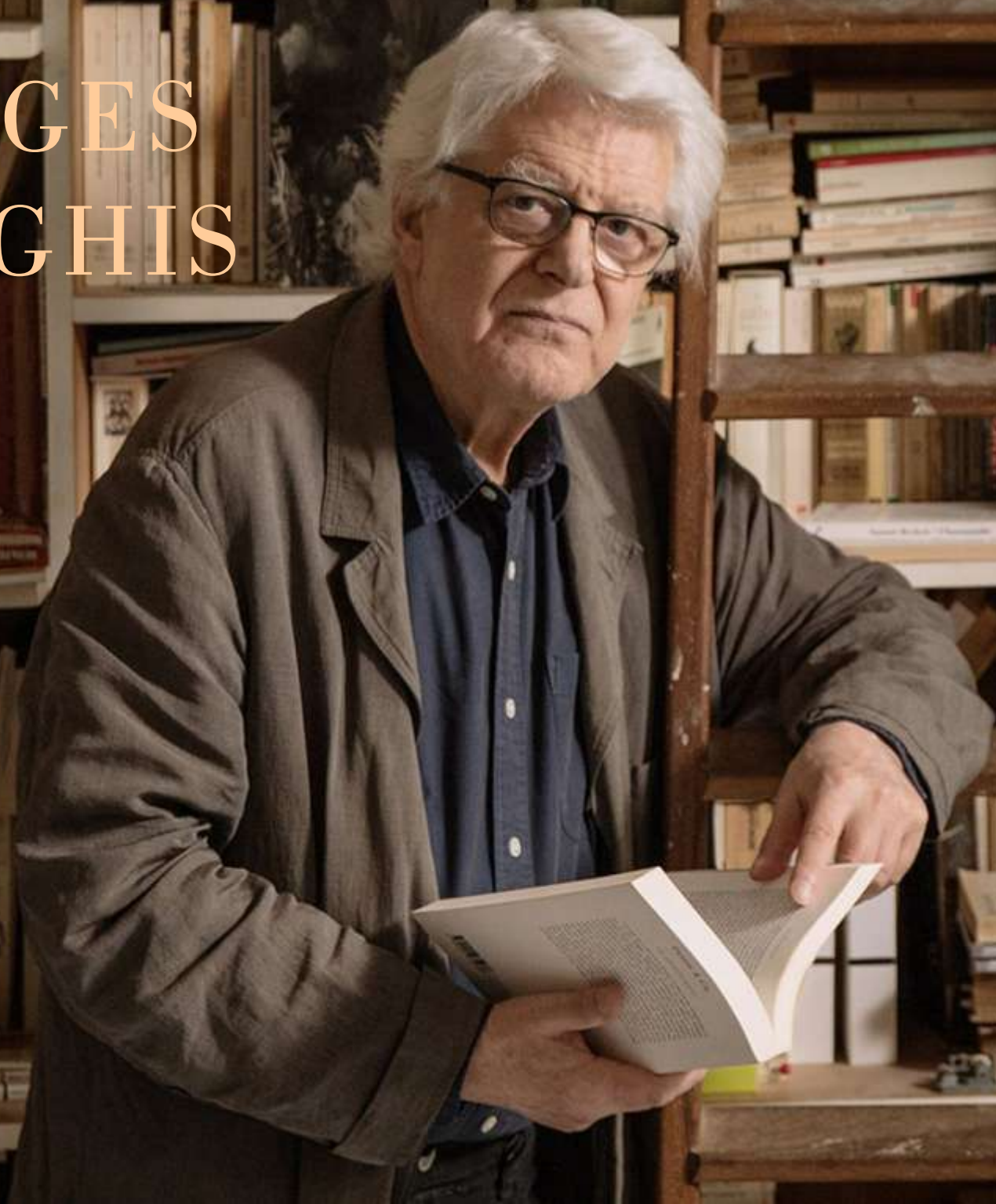

GEORGES APERGHIS

-fenomen
glazbenog
teatra

Iako bi se po prezentacijskim tekstovima posvećenim njihovim djelima dalo zaključiti da su i Paul Lansky i grčko-francuski skladatelj Georges Aperghis došli do sličnih rezultata, ipak je riječ o opusima koji nemaju gotovo ništa zajedničkog. Aperghis je danas fenomen u glazbenom teatru koji je tek zadnjih desetak i nešto više godina, zahvaljujući u dobroj mjeri nosačima zvuka, postao poznat i izvan Francuske. Njegov se put i rezultati razlikuju od Lanskog i ostalih u glazbenom teatru i po vrsnoći djela, a i po tome što je paralelno bilo posvećen i tradicionalnom komponiranju i glazbenom teatru.

Njegov opus jedinstven je u suvremenoj glazbi i po tome što je prepoznatljiv već nakon par taktova, a ipak se odupire bilo kakvoj brznoj klasifikaciji. Kako sam kaže: *“Za mene ne postoje granice između glazbe i kazališta, već kontinuum u kojem je dramska radnja produžetak glazbe, a glazba sadrži radnju.”* Zato se smatra da je u svom glazbenog prostoru iznašao fascinantnu zajedničkost za geste, zvukove, rasvjetu, scenske rekvizite i tehnologiju, čak i prostor, pa tako sve na sceni postaje glazbom. Prepoznat kao jedan od najplodnijih i najinventivnijih glazbenika suvremene glazbe, do sada je dobio čitav niz prestižnih međunarodnih nagrada.

Rođen je u umjetničkoj obitelji u Ateni 1945. godine, a otkada se 1963. godine nastanio u Parizu, postao je francuski skladatelj grčkog porijekla. Tijekom tih prvih godina u Parizu susreo sa serijalizmom na koncertima Domaine Musicala, konkretnom glazbom Pierrea Schaeffera i Pierrea Henryja, te radom Iannisa Xenakisa, koji je ponajviše inspirirao njegove rane skladbe. U razdoblju do 1970. godine tražio je slobodniju vrstu jezika ili načina komuniciranja i započeo svoja istraživanja vokalnih zvučanja. Ono po čemu se odmah izdvojio bilo je i originalno korištenje improvizacije *noisa*. Sve više otkriva svijet pozornice i njegovo rastuće zanimanje za glazbeno kazalište dovelo je do stvaranje „Tragične priče o nekromantu Hieronimu i njegovom ogledalu“ 1971. godine koji je izveden na Avignonskom festivalu. Tekst, glazbu i scenski rad označio je inovativni tijek koji će kasnije sažeti na sljedeći način: *„Ako postoji jedna ideja za koju sam vezan za nju je ova: Nikad se ne vraćaj u prošlost i na ono što je učinjeno tijekom godina nakon Drugog svjetskog rata.”*

Glede svog vječno otvoenog duha kaže: *„Sa 17 godina preselio sam se u Pariz i nastavio studij glazbe. Prirodno sam bio znatiželjan i uskoro sam slušao glazbu iz cijelog svijeta. Išao sam na koncerte gotovo svaki dan, u Unesco ili Musée de l'Homme, na kojem se izvodila azijska glazba. Volio sam i rock glazbu. Vidio sam Beatlese u Olympiji, Rolling Stonese u Palais des Sports, Pink Floyd na Champs Elyséesu... Posjećivao sam skladatelje sa svojim djelima ispod ruke. I tako sam došao do Iannisa Xenakisa.”*

U to vrijeme počinje postepeno revidirati svoj skladateljski *credo* i praksu. Do tada uglavnom je skladao komornu i orkestralnu glazbu za razne sastave, a sada pozivajući se podjednako na glazbenike i glumce, njegova glazbeno-kazališna djela nadahnjuju se svakodnevnim životom, društvenim stvarnostima, ali sa naglašenim sagledavanjem kroz poetsku prizmu. Taj svijet nosi upečatljiv Aperghisov žig, često prožet snažnim akcentima, ujedno apsurdan i satiričan, te sa naglašenom nadrealističkom notom što

mu je sve zajedno dalo glazbeno-teatarsku prepoznatljivost. Takvo inovativno ispreplitanje kazališnih elementa činilo ga je jedinstvenim i učinilo ga ubrzo (pre)poznatim u Francuskoj.

Godine 1976. utemeljio je sa suprugom, poznatom francuskom glumicom Edith Scob, ATEM (Atelier Théâtre et Musique) u Bagnoletu (periferija Pariza), a potom ga 1991. godine seli u Theatre des Amandiers u Nanterreu koji je ubrzo postao jedan od nekolicine vodećih francuskih središta s originalnom glazbenom praksom u kojoj podjednaku ulogu imaju i glazbenici i glumci. Sve više se posvećuje glazbenom teatru i operama spajajući spomenuta glazbeno-scenska iskustva s određenim tekstovima. Tako nastaju opere bazirane na djelima i ličnostima Julesa Vernea („Pandoemonium“, 1973.), Diderota („Jacques le Fataliste“, 1974.), Freuda („Histoire de loups“, 1976.), Poea („Je vous dis que je suis mort“, 1978.), pismima Bettine Brentano Goetheu („Liebestod“, 1981.), libretu Alaina Badioua („L'écharpe rouge“, 1984.), Levi-Straussa („Tristes tropiques“, 1995.) i druge, kao i djela za glazbeni teatar: „Conversations“ (1985.) „Enumérations“ (1988.), „Jojo“ (1990.), „H“ (1992.), „Sextuor“ (1993.) i „Commentaires“ (1996.). Stalna pjevačka muza bila mu je sjajna pjevačica Martine Viard za koju su skladali i drugi slavni suvremeni skladatelji.

Već je osamdesetih godina prošlog stoljeća počeo dobivati zaista laskave kritike: fascinantna invencija; djelo obilježeno humorom i šarmom; poštivanje tradicije bez institucionalnih ograničenja; inspirativan; svojim nespornom vitalnošću omogućava organsko prožimanje zvučnog i vizualnog u glazbenom teatru... Svako njegovo djelo tom magijom na sceni ne ostavlja publiku nimalo ravnodušnom. Rijetko se gdje ovaj ushit koji gotovo jedino scena omogućava može čuti na i drugim nosačima zvuka kao kod Aperghisa. Ima li bolje preporuke za potencijalne slušatelje?

Aperghisu sa iznimnim dramaturškim osjećajem uspijeva ravnopravno tretirati vokalnu, instrumentalnu, gestualnu i scensku silnicu

djela dajući im gotovo nadrealnu sastavnicu kontrirano prisutnim improviziranjem. O kakvoj je majstoriji riječ, najbolje se može, za početak, uvidjeti slušanjem „Recitacije za solo glas“ iz 1982. godine. Halucinantne i vrtoglave vokalne konstrukcije sazdane uglavnom iz fonema ili riječi bez značenja kojima Aperghis kroz sjajnu Martine Viard (svojevrstu francusku Cathy Berberian) neopisivom sugestibilnošću drže prisutnu publiku zaokupljenom i zapanjenom kroz sve recitacije. To je rezultat njegove potrage za univerzalnim jezikom kojoj svjedočimo u gotovo svakom njegovom kasnijem djelu gdje riječi zamjenjuju fonemima, bukom i onomatopejskim izrazima za koje bi smo mogli kazati da su zvučna poezija, a čiji se izričaj i inače njeguje u Francuskoj.

Za preporuku slušateljima je fascinantna opera „Avis de tempête“ iz 2004. godine koja je rađena u suradnji sa IRCAM-om, posvećena rano preminulom talijanskom skladatelju Faustu Romitelliju, ili sjajni nosač zvuka „Alles Theater - Meue Vocalsolisten“. Od kada se posvetio glazbenom teatru, njegov ga je uspjeh doveo u žižu interesa vodećih glazbenih pozornica Europe i svijeta. Također, uz njega je ne samo kritika već i eminentni francuski mislioci koji su na svojevrsan način i sami inspirirani dubinom i promišljenosti Aperghisovih introspekcija te harmoniziranošću skladatelja s vremenom u kojem živi.

Aperghisov skladateljski rad obuhvaća operu, glazbu za orkestar, komornu glazbu, zbornu glazbu te djela za solo instrumente i solo vokal, a sastoji se od oko 150 djela. Izdvajam još dva izuzetna djela kao što su „Récitations“ za ženski glas iz 1978. godine i „Jactations“ („Mucanje“) za bariton solo iz 2001. godine. Njegova djela su često rezultat bliskog i vrlo osobnog odnosa s eksperimentalnim izvođačima - Geneviève Strosser, Nicolas Hodges, Uli Fussenegger; ili ansamblima - Ictus, Klangforum Wien ili Ensemble intercontemporain. Svako scensko djelo Aperghis do detalja aktivno i otvoreno razrađuje sa svim njegovim učesnicima.